

OS ARTESÁNS NA ILLA DE ONS

REDACCIÓN:

Como xa temos explicado, a asociación cultural “Pineiróns” ten como principal obxectivo dar a coñecer as importantísimas características socio-histórico-etnográficas-naturais da Illa de Ons, e da súa contorna, para que dun xeito técnico e científico sexan estudadas e investigadas por persoas cualificadas, pola universidade, organismos oficiais,..., para que non se perdan, se dean a coñecer, se valoren,..., e se protexan.

Ao longo destes 25 anos de traballo e a través de 28 revistas e outras moitas actividades, coidamos que as principais peculiaridades desta Illa xa foron expostas, aínda que sabemos que queda moito por facer, pero ese inicial motivo que nos levou a sacala adiante está conseguido e con moitos logros acadados.

É por iso que dende hai uns anos dedicamos tamén atención a coñecer e homenaxear a aquelas persoas que traballaron pola Illa a través do tempo e, paralelamente, tocar algúns aspectos socio-culturais que homes e mulleres, non aunienses, realizan a prol da cultura de Ons e da súa comunidade. Escritores, pintores, escultores,..., particulares e artesáns forman parte da Historia da Illa de Ons, polo que terán un espazo nesta revista.

Neste número os artesáns Txoto e Ane contarannos o seu traballo e as súas experiencias.

“CHARLAMOS CON ANE E TXOTO”

Por: Ane e Txoto

Aínda nos parece que foi onte, e xa van máis de 30 anos, cando chegaron á Illa de Ons dúas persoas que, en pouco tempo, pasaron a formar parte desta comunidade veciñal, como veciños estivais de adopción: “Chegamos por separado. Txoto con 21 anos instalouse na acampada de Melide cos seus amigos e eu, Ane, con 22, cheguei soa, foi Camilo, o fillo do “Fareiro”, o que me enganhou á acampada de Melide”.

Chegaron á Illa separados, pero Melide uniunos: “Si, viñemos cada un polo seu lado. A nosa relación comezou aos 26 anos. Xa eramos artesáns pero cando o amor emparellounos aos 30 anos, fomos xuntos ata o día de hoxe, non faltamos nin un ano.

A artesanía que realizamos, facíamola dende nenos e, cando decidimos estar xuntos, montamos un posto de artesanía na Illa”.

Os seus comezos no mundo da artesanía en Ons, arrancou despois de que a Consellería de Medio Ambiente suprimira a acampada de Melide, no ano 1995: “Comezamos xuntos despois de desalojar a acampada de Melide, acampando en Chan da Pólvora.

Os primeiros anos estabamos sós, vendiamos colares e estabamos acompañados só por Rafa (Rapaz insular coñecido como “O alcalde de Ons” que vendía cunchas.). Costounos a aceptación dos veciños e, convencelos de que o noso traballo esa digno, non foi doado.”

A artesanía que realizaban nun primeiro intre era a base da materia prima que atopaban na Illa: “Todo o noso material, recollíamolo na propia Illa (Ons non era Parque Nacional). Faciamos todo tipo de colares empregando ósos

Txoto e Ane no espazo inicial onde desenvolvían a súa actividade no barrio de Curro

de gaivota e cunchas que atopabamos na praia, aínda que tamén traballabamos o coiro e faciamos abelorios. Para nós era doado, pois xa o faciamos anteriormente noutros lugares.

Co paso do tempo o seu traballo foi renovándose: “A artesanía que facemos, despois de levar 26 anos, fomos cambiándoa. Seguimos traballando con cunchas (non da Illa, que está prohibido ao ser Parque Nacional) e, ósos, abelorios, coiro, prata, metais,..., traémolos de diferentes puntos. Encántannos todos os materiais cos que traballamos; facémolo con moito cariño e realizamos moitas pezas persoais por encargo.

Os materiais, atopámoslos polos montes e praias. A natureza é pura arte e provenos de beleza e con iso facemos os colares, pulseiras, chaveiros,... Outros elementos mercámoslos e tamén nolos traen doutros lugares, como os dentes de quenlla cos que facemos colares e aros. Non podemos esquecer os típicos pulseiras de coiro das que hai persoas que cada ano engaden unha nova e teñen o brazo cheo delas.

Todas as nosas pezas están feitas con cariño e amor; non hai por medio explotación de ningún tipo, e iso nótase.

Estaban de cámping pero toman a decisión de pasar a vivir ao barrio de Cucorno: “Foi no ano 1999. Ane atopábase malia e non podiamos quedarnos nunha tenda de campaña, así que por medio dunha veciña, conseguimos un lugar onde vivir no barrio de Cucorno, que nos encanta, tanto o lugar como os seus veciños.

Pasaron os anos e tivemos que cambiarnos de novo do lugar onde residíamos. Queremos tanto a Ons que protéxenos e acolléronos nunha casa, cuxa dona é un anxo, e a poucos metros de onde viviamos”.

Cando remata o verán vanse de Ons, pero non viven exclusivamente da artesanía: “Non, ata a primavera Txoto traballa en hortas de campo, reconstrución de casas,..., e Ane na medicina alternativa e atendendo partos na casa. Aínda que, dende febreiro, comezamos a elaborar todo tipo de artesanía para levar a Ons no verán.”

Contan que ao marchar de Ons viven en diferentes comunidades de campo, aínda que agora teñen vivenda propia: “Durante o ano, vivimos unha parte en Ons, que é a que consideramos a nosa casa e onde temos as nosas raíces. Logo vivimos en diferentes comunidades de campo e agora residimos nun cortijo con terras, nun barranco, de nome Itrabo. Granada.”

Recordamos a súa presenza alá polos anos 90 s.XX no barrio de Curro, a carón das instalacións de Medio Ambiente, vendendo a súa artesanía que expoñían nun muro de pedra que lles permitía estar cómodos nunha das bandas, pero tiveron que saír de alí e buscarse outro sitio. Escolleron unha entrada que hai entre o restaurante Casa Acuña e as instalacións de Parques: “Sen avisarnos, cando chegamos un verán, comprobamos que reencheran con terra e fixeran un xardín no espazo entre a parede e o pequeno muro, onde nos poñiamos.

Fomos a Parques a falar co Director e díxonos que nos puxeramos ao lado de onde estabamos e que montáramos como un posto medieval. Aínda que todo de palabra, nada por escrito, pero así o fixemos.

Chegamos a escribir cinco proxectos ao Concello e Parques pero nunca contestaron. Puxemos unha reclamación ao Pre-Prux pois poñía que estaba prohibido en Ons a venda ambulante, e quitouse ese artigo da Lei; pero non nos regulan. Hai un problema de competencias, Parques di que ten que ser o Concello e o Concello que ten que ser Parques, e así estamos.

Dixéronos que dende o Parque, non poden facer nada por nós.

É triste; xa somos avós, temos tres netos e necesitamos que nos regulen o noso traballo. Só pedimos unha regulación para evitar que se xeneralice e acudan máis persoas a vender e iso provoque algún tipo de atranco que traia problemas aos que dende sempre, algúns hai máis de trinta anos, vimos desenvolvendo o noso traballo artesán en Ons.

Txoto e Ane no novo lugar, a carón de onde estaban antes, cunha magnífica adaptación ao medio.

Pedimos que se regule en dignidade o noso labor. Cada ano imos falar co Alcalde e con Parques, e sempre xurde o problema das competencias. Nós temos en Ons a nosa vida e o noso traballo, que nos axuda a manter á familia dun xeito eventual durante o verán. O noso oficio é artesán, digno, honrado e nobre; por que non regulalo?

Os artesáns que levan anos en Ons deberían ter o seu recoñecemento legal, xa son como de casa, só falta que a administración os regule. Ademais cumpren con outras funcións, como a limpeza do lugar e arredores de onde teñen o seu posto e outras máis: “Aparte, no noso posto de artesanía, facemos de informantes, escoitamos ás persoas que necesitan desafogarse,..., e coidamos moitísimo de Ons, illa á que amamos profundamente.”